

# Missatge del papa Benet XVI per a la celebració de la Jornada Mundial de la Pau

1 de gener de 2007

## La persona humana, cor de la pau

1. Al començament del nou any, vull fer arribar als governants i als responsables de les nacions, i a tots els homes i dones de bona voluntat, els meus desigs de pau. Els adreço en particular a tots els qui pateixen les proves del dolor i el sofriment, els qui viuen sota l'amenaça de la violència i la força de les armes o els qui, ofesos en la seva dignitat, esperen el seu rescat humà i social. Els adreço als nens, que amb la seva innocència enriqueixen de bondat i esperança la humanitat i, amb el seu dolor, ens impulsen a tots a treballar per la justícia i la pau.

Pensant precisament en els nens, especialment en els qui tenen el futur compromès per l'explotació i la maldat d'adults sense escrúpols, he volgut, en ocasió del Dia Mundial de la Pau, centrar l'atenció de tots en el tema: *La persona humana, cor de la pau*. En efecte, estic convençut que respectant la persona es promou la pau i que construint la pau es posen les bases per a un autèntic humanisme integral. Així és com es prepara un futur serè per a les noves generacions.

## La persona humana i la pau: do i tasca

2. La Sagrada Escriptura diu: «Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l'home i la dona» (Gn 1,27). *Per haver estat fet a imatge de Déu, l'ésser humà té la dignitat de persona; no és solament alguna cosa, sinó algú, capaç de conèixer-se, de posseir-se, de lliurar-se lliurement i d'entrar en comunió amb els altres.* Al mateix temps, per la gràcia, està cridat a una aliança amb el seu Creador, a oferir-li una resposta de fe i amor que ningú més no pot donar en el seu lloc.<sup>1</sup> En aquesta perspectiva admirable, es comprèn la tasca que s'ha confiat a l'ésser humà de madurar en la seva capacitat d'amor i de fer progressar el món, renovant-lo en la justícia i en la pau. Sant Agustí ensenya amb una síntesi eloqüent: «Déu, que ens ha creat sense nosaltres, no ha volgut salvar-nos sense nosaltres».<sup>2</sup> Per tant, cal que tots els éssers humans conreïn *la consciència dels dos aspectes, del do i de la tasca*.

3. També *la pau és alhora un do i una tasca*. Si bé és veritat que la pau entre les persones i els pobles, la capacitat de viure els uns amb els altres, establint relacions de justícia i solidaritat, suposa un compromís permanent, també és veritat, i ho és més encara, que *la pau és un do de Déu*. En efecte, la pau és una característica de la manera d'obrar divina, que es manifesta tant en la creació d'un univers ordenat i harmoniós com en la redempció de la humanitat, que necessita ser rescatada del desordre del pecat. Creació i redempció mostren, doncs, la clau de lectura que introdueix a la comprensió del sentit de la nostra existència sobre la terra. El meu venerat predecessor Joan Pau II, adreçant-se a l'Assemblea General de les Nacions Unides el 5 d'octubre de 1995, va dir que nosaltres «no vivim en un món irracional o sense sentit [...]»; hi ha una lògica moral que il·lumina l'existència humana i fa possible el diàleg entre els homes i entre els pobles».<sup>3</sup> La «gramàtica» transcendent, és a dir, el conjunt de regles d'actuació individual i de relació entre les persones en justícia i solidaritat, està inscrita en les consciències, en les quals es reflecteix el savi projecte de Déu. Com he volgut reafirmar recentment, «creiem que a l'origen hi ha el Verb etern, la Raó i no la Irracionalitat».<sup>4</sup> Per tant, la pau és també una tasca que exigeix de cadascú una resposta personal coherent amb el pla diví. El criteri en el qual s'ha d'inspirar aquesta resposta no pot ser altre que *el respecte de la "gramàtica" escrita en el cor de l'home pel seu Creador diví*.

En aquesta perspectiva, les normes del dret natural no s'han de considerar com a directrius que s'imposen des de fora, com si coartessin la llibertat de l'home. Per contra, s'han d'acollir com una crida a dur a terme fidelment el projecte diví universal inscrit en la naturalesa de l'ésser humà. Guiats per aquestes normes, els pobles —en les seves cultures respectives— es poden acostar així al misteri més gran, que és el misteri de Déu. Per tant, el reconeixement i el respecte de la llei natural són també avui la gran base per al diàleg entre els creients de les diverses religions, com

<sup>3</sup> N. 3.

<sup>4</sup> *Homília a l'esplanada d'Isling de Ratisbona* (12 de setembre de 2006).

<sup>1</sup> Cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, 357.

<sup>2</sup> *Sermo* 169, 11, 13: PL 38, 923.

també entre els creients i fins i tot els no creients. Aquest és un gran punt de trobada i, per tant, un pressupòsit fonamental per a una pau autèntica.

### **El dret a la vida i a la llibertat religiosa**

4. El deure de respectar la dignitat de cada ésser humà, en el qual es reflecteix la imatge del Creador, comporta com a conseqüència que *no es pot disposar lliurement de la persona*. Qui té més poder polític, tecnològic o econòmic, no el pot aprofitar per violar els drets dels menys afortunats. En efecte, la pau es basa en el respecte de tots. Conscient d'això, l'Església proclama els drets fonamentals de cada persona. En particular, reivindica el respecte de la *vida* i la llibertat *religiosa* de tothom. El respecte del dret a la vida en totes les seves fases estableix un punt ferm que té una importància decisiva: *la vida és un do que el subjecte no té a la seva entera disposició*. Igualment, l'afirmació del dret a la llibertat religiosa posa de manifest la *relació de l'ésser humà amb un Principi transcendent, que el sostreu de l'arbitrarietat de l'home mateix*. El dret a la vida i a la lliure expressió de la pròpia fe en Déu no estan sotmesos al poder de l'home. La pau necessita que s'estableixi un *límit clar entre el que és i el que no és disponible*: així s'evitaran intromissions inacceptables en aquest patrimoni de valors que és propi de l'home com a tal.

5. Pel que fa *al dret a la vida*, cal denunciar els estralls que se'n fa en la nostra societat: a més de les víctimes dels conflictes armats, del terrorisme i de diverses formes de violència, hi ha morts silencioses provocades per la fam, l'avortament, l'experimentació sobre els embrions i l'eutanàsia. Com no hem de veure en tot això un atemptat a la pau? L'avortament i l'experimentació sobre els embrions són una negació directa de l'actitud d'acollida de l'altre, indispensable per establir relacions de pau duradores. Respecte a la *lliure expressió de la pròpia fe*, hi ha un símptoma preocupant de falta de pau en el món, que es manifesta en les dificultats que tant els cristians com els seguidors d'altres religions troben sovint per a professar públicament i lliurement les seves pròpies conviccions religioses.

Parlant en particular dels cristians, he de notar amb dolor que a vegades no tan sols es veuen impeditos, sinó que en alguns estats són fins i tot perseguits, i recentment s'han hagut de constatar també tràgics episodis de violència ferotge. Hi ha règims que imposen a tothom una única religió, mentre que d'altres règims, indiferents, alimenten no tant una persecució violenta, sinó un escarni cultural sistemàtic respecte a les creences religioses. En tot cas, no es respecta un dret humà fonamental, amb greus repercussions per a la

convivència pacífica. Això promou necessàriament *una mentalitat i una cultura negativa per a la pau*.

### **La igualtat de naturalesa de totes les persones**

6. A l'origen de moltes tensions que amenacen sovint la pau hi ha segurament *moltes desigualtats injustes* que, tràgicament, encara es donen en el món. Entre elles són particularment insidioses, d'una banda, *les desigualtats en l'accés als béns essencials* com el menjar, l'aigua, la casa o la salut; de l'altra, *les persistents desigualtats entre home i dona en l'exercici dels drets humans fonamentals*.

Un element de gran importància per a la construcció de la pau és el reconeixement de la *igualtat essencial entre les persones humanes*, que neix de la seva mateixa dignitat transcendent. En aquest sentit, la igualtat és, doncs, un bé de tots, inscrit en aquesta "gramàtica" natural que es desprèn del projecte diví de la creació; un bé que no es pot desatendre ni menysprear sense provocar greus conseqüències que posen en perill la pau. Les mancances gravíssimes que pateixen moltes poblacions, especialment del continent africà, estan a l'origen de reivindicacions violentes i són, per tant, una tremenda ferida que s'infligeix a la pau.

7. La consideració insuficient de la *condició femenina* provoca també factors d'inestabilitat en l'ordre social. Penso en l'explotació de dones tractades com a objectes i en tantes formes de falta de respecte a la seva dignitat; penso igualment —en un context divers— en les concepcions antropològiques persistents en algunes cultures, que encara assignen a la dona un paper de gran submissió a l'àrbitri de l'home, amb conseqüències ofensives a la seva dignitat com a persones i a l'exercici de les seves llibertats fonamentals. No es pot caure en la il·lusió que la pau està assegurada mentre no se superin també aquestes formes de discriminació, que laceren la dignitat personal inscrita pel Creador en cada ésser humà.<sup>5</sup>

### **L'ecologia de la pau**

8. Joan Pau II, a la carta encíclica *Centesimus annus*, escriu: «No només la terra ha estat donada per Déu a l'home, el qual ha d'usar-la respectant la intenció originària que és un bé, per la qual li ha estat donada; àdhuc l'home és, per a si mateix, un

<sup>5</sup> Cf. Congregació per a la Doctrina de la Fe, *Carta als bisbes de l'Església catòlica sobre la col·laboració de l'home i de la dona en l'Església i en el món* (31 de maig de 2004), 15-16.

do de Déu i, per tant, ha de respectar l'estructura natural i moral de què ha estat dotat».<sup>6</sup> Responent a aquest do que el Creador li ha confiat, l'home, juntament amb els seus semblants, pot donar vida a un món de pau. Així, doncs, a més de l'ecologia de la naturalesa, hi ha una ecologia que podem anomenar «humana» i que, al seu torn, requereix una «ecologia social». Això comporta que la humanitat, si té veritable interès per la pau, ha de tenir sempre present la interrelació entre l'ecologia natural, és a dir, el respecte per la naturalesa, i l'ecologia humana. L'experiència demostra que *tota actitud irrespectuosa amb el medi ambient comporta danys a la convivència humana*, i viceversa. Cada vegada es veu més clarament un nexe inseparable entre la pau amb la creació i la pau entre els homes. L'una i l'altra pressuposen la pau amb Déu. La poètica oració de sant Francesc coneguda com el "Càntic del Germà Sol" és un exemple admirable, sempre actual, d'aquesta multiforme ecologia de la pau.

9. El problema cada dia més greu del *proveïment energètic* ens ajuda a comprendre la forta relació entre una ecologia i l'altra. En aquests anys, noves nacions han entrat amb força en la producció industrial, cosa que ha incrementat les necessitats energètiques. Això està provocant una competitivitat amb relació als recursos disponibles sense parió amb situacions precedents. Mentrestant, en algunes regions del planeta es viuen encara condicions de gran endarreriment, en les quals el desenvolupament està pràcticament bloquejat, motivat també per l'increment dels preus de l'energia. Què serà d'aquestes poblacions? Quina mena de desenvolupament o de no desenvolupament els imposarà l'escassetat de proveïment energètic? Quines injustícies i antagonismes provocarà la cursa per obtenir les fonts d'energia? I com hi reaccionaran els exclosos d'aquesta competició? Són preguntes que evidencien que el respecte per la naturalesa està vinculat estretament amb la necessitat d'establir entre els homes i les nacions relacions atentes a la dignitat de la persona i capaces de satisfer les seves necessitats autèntiques. La destrucció de l'ambient, el seu ús impropï o egoista i l'acaparament violent dels recursos de la terra generen friccions, conflictes i guerres, precisament perquè són fruit d'un concepte inhumà de desenvolupament. En efecte, un desenvolupament que es limités a l'aspecte tècnic i econòmic, i no tingués en compte la dimensió moral i religiosa, no seria un desenvolupament humà integral i, pel fet de ser unilateral, acabaria fomentant la capacitat destructiva de l'home.

<sup>6</sup> N. 38.

## Concepcions restrictives de l'home

10. És urgent, doncs, fins i tot en el marc de les dificultats i les tensions internacionals actuals, esforçar-se en favor d'una *ecologia humana que afavoreixi el creixement de l'«arbre de la pau»*. Per escometre una empresa com aquesta, cal deixar-se guiar per una visió de la persona no viciada per prejudicis ideològics i culturals, o interessos polítics i econòmics, que incitin l'odi i la violència. És comprensible que la visió de l'home variï en les diverses cultures. El que no és admissible és que es promoguin *concepcions antropològiques* que suscitin la llavor de la contraposició i la violència. Són igualment inacceptables les *concepcions de Déu* que impulsin a la intolerància davant els nostres semblants i el recurs a la violència contra ells. Aquest és un punt que s'ha de reafirmar amb claredat: mai no és acceptable una guerra *en nom de Déu*. Quan una certa concepció de Déu dóna origen a fets criminals, és senyal que aquesta concepció s'ha convertit ja en ideologia.

11. Però avui la pau perilla no tan sols pel conflicte entre les concepcions restrictives de l'home, és a dir, entre les ideologies. Perilla també per la *indiferència davant el que constitueix la veritable naturalesa de l'home*. En efecte, són molts en els nostres temps els qui neguen l'existència d'una naturalesa humana específica, cosa que fa possibles les interpretacions més extravagants de les dimensions constitutives essencials de l'ésser humà. També en això es necessita claredat: una consideració "feble" de la persona, que doni motiu a qualsevol concepció, fins i tot excèntrica, només en aparença afavoreix la pau. En realitat, impedeix el diàleg autèntic i obre les portes a la intervenció d'imposicions autoritàries, i així acaba per deixar indefensa la pròpia persona, la qual, en conseqüència, és presa fàcil de l'opressió i la violència.

## Drets humans i organitzacions internacionals

12. Una pau estable i veritable pressuposa el respecte dels drets de l'home. Però si aquests es basen en una concepció feble de la persona, com es pot evitar que s'afebleixin també ells mateixos? Es posa així de manifest la profunda insuficiència d'una *concepció relativista de la persona* quan es tracta de justificar i defensar els seus drets. La aporia és palesa en aquest cas: els drets es proposen com a absoluts, però el fonament que s'hi addueix és només relatiu. Per què ens hem de sorprendre si, davant les exigències "incòmodes" que un determinat dret imposa, algú s'atreveix a negar-lo o decideix relegar-lo? Només si estan arrelats en bases objectives de la naturalesa que

el Creador ha donat a l'home, els drets que se li han atribuït es poden afirmar sense por de ser desmentits. D'altra banda, és palès que els drets de l'home impliquen alhora uns deures. Sobre això, com deia mol bé el *mahatma* Gandhi: «El Ganges dels drets descendeix de l'Himàlaia dels deures.» Només aclarint aquests pressupòsits de fons, els drets humans, sotmesos avui a atacs continus, es poden defensar adequadament. Sense aquest aclariment, s'acaba per emprar l'expressió mateixa de «drets humans», sobreentenen subjectes molt diversos entre si: per a alguns, és la persona humana caracteritzada per una dignitat permanent i per uns drets que sempre són vàlids, per a tothom i arreu; per a d'altres, una persona amb dignitat versàtil i amb drets sempre negociables, tant en els continguts com en el temps i en l'espai.

13. Els organismes internacionals es refereixen contínuament a la tutela dels drets humans i, en particular, ho fa l'Organització de les Nacions Unides que, amb la Declaració Universal de 1948, s'ha proposat com a tasca fonamental la promoció dels drets de l'home. Aquesta Declaració es considera una forma de *compromís moral assumit per la humanitat sencera*. Això manifesta una profunda veritat sobretot si els drets descrits a la Declaració s'entenen no simplement com a fonamentats en la decisió de l'assemblea que els ha aprovat, sinó en la naturalesa mateixa de l'home i en la seva dignitat inalienable de persona creada per Déu. Per tant, és important que els organismes internacionals no perdin de vista el fonament natural dels drets de l'home. Això els salvaria del risc, que per desgràcia sempre hi és, d'anar caient vers una interpretació merament positivista d'aquests drets. Si això succeís, els organismes internacionals perdrien l'autoritat necessària per exercir el paper de defensors dels drets fonamentals de la persona i dels pobles, que és la justificació principal de la seva existència i actuació.

#### **Dret internacional humanitari i dret intern dels estats**

14. A partir de la convicció que existeixen uns drets humans inalienables vinculats a la naturalesa comuna dels homes, s'ha elaborat un *dret internacional humanitari*, que els estats s'han compromès a observar, fins i tot en cas de guerra. Lamentablement, i deixant a part el passat, aquest dret no ha estat aplicat coherentment en algunes situacions bèl·liques recents. Així, per exemple, en el conflicte que fa mesos ha tingut com a escenari el sud del Líban, s'ha desatès en bona part l'obligació de protegir i ajudar les víctimes innocents i de no implicar-hi la població civil. El dolorós cas del Líban i la nova configuració dels

conflictes, sobretot des que l'amenaça terrorista hi ha actuat amb *formes inèdites de violència*, exigeixen que la comunitat internacional corroborei el dret internacional humanitari i l'apliqui en totes les situacions actuals de conflicte armat, incloses les que no estan previstes pel dret internacional vigent. A més, la plaga del terrorisme reclama una reflexió profunda sobre els límits ètics involucrats en l'ús dels instruments moderns de seguretat nacional. En efecte, cada vegada és més freqüent que els conflictes no siguin declarats, sobretot quan els desencadenen grups terroristes decidits a obtenir per qualsevol mitjà els seus objectius. Davant els fets esglaiadors d'aquests últims anys, els estats han de percebre la necessitat d'establir regles més clares, capaces de contrastar eficaçment la dramàtica desorientació que s'està donant. La guerra és sempre un fracàs per a la comunitat internacional i una gran pèrdua per a la humanitat. I quan, malgrat tot, s'arriba a ella, cal salvaguardar almenys els principis essencials d'humanitat i els valors que fonamenten tota convivència civil, establint normes de comportament que en limitin tant com sigui possible els danys i ajudin a alleujar el sofriment dels civils i de totes les víctimes dels conflictes.<sup>7</sup>

15. Un altre element que suscita gran inquietud és la voluntat, manifestada recentment per alguns estats, de *posseir armes nuclears*. Això ha accentuat més el clima difús d'incertesa i de temor davant una possible catàstrofe atòmica. És quelcom que fa pensar de nou en els temps passats, en les ànsies terribles del període de l'anomenada "guerra freda". S'esperava que, després d'ella, el perill atòmic hauria passat definitivament i que la humanitat podria finalment respirar alleujada. Sobre això, que actual que sembla l'exhortació del Concili Ecumènic Vaticà II: «Tota acció bèl·lica que tendeix de manera indiscriminada a la destrucció de ciutats senceres o d'àmplies regions amb els seus habitants és un crim contra Déu i contra l'home mateix que cal condemnar amb fermesa i sense vacil·lacions».<sup>8</sup> Lamentablement, en l'horitzó de la humanitat es continuen formant núvols amenaçadors. El camí per garantir un futur de pau per a tothom passa no tan sols pels acords internacionals per a la *no proliferació d'armes nuclears*, sinó també pel compromís d'intentar amb fermesa reduir-les i desmantellar-les definitivament. No es pot bandejar cap temptativa per assolir aquests objectius mitjançant la negociació. Hi està en joc la sort de tota la família humana!

<sup>7</sup> Sobre això, el *Catecisme de l'Església Catòlica* ha impartit uns criteris molt severos i precisos: cf. n. 2307-2317.

<sup>8</sup> Const. past. *Gaudium et spes*, sobre l'Església en el món actual, 80.

## **L'Església, tutela de la transcendència de la persona humana**

16. Desitjo, finalment, adreçar una crida urgent al Poble de Déu, perquè tot cristià se senti compromès a ser un treballador incansable en favor de la pau i un valent defensor de la dignitat de la persona humana i dels seus drets inalienables. El cristià, donant gràcies a Déu per haver-lo cridat a pertànyer a la seva Església, que és «signe i salvaguarda de la transcendència de la persona humana»<sup>9</sup> en el món, no es cansarà d'implorar-li el bé fonamental de la pau, tan important en la vida de cadascú. Sentirà també la satisfacció de servir amb dedicació generosa a la causa de la pau, ajudant els germans, especialment aquells que, a més de patir privacions i pobresa, estan mancats també d'aquest preciós bé. Jesús ens ha revelat que «Déu és amor» (1Jn 4,8), i que la vocació més gran de cada persona és l'amor. En Crist podem trobar les raons supremes per fer-nos fermes defensors de la dignitat humana i audaçs constructors de la pau.

17. Així doncs, que mai no falti l'aportació de tot creient a la promoció d'un *veritable humanisme integral*, segons els ensenyaments de les cartes encícliques *Populorum progressio* i *Sollicitudo rei socialis*, de les quals ens disposem a celebrar enguany el 40è i el 20è aniversari. A l'inici de l'any 2007, que comencem —àdhuc entre perills i problemes— amb el cor ple d'esperança, confio la meva oració constant per tota la humanitat a la Reina de la Pau, Mare de Jesucrist, «la nostra pau» (Ef 2,14). Que Maria ens ensenyi en el seu Fill el camí de la pau, i il·lumini els nostres ulls perquè sàpiguem reconèixer el seu Rostre en el rostre de cada persona humana, cor de la pau.

*El Vaticà, 8 de desembre de 2006*

BENEDICTUS PP XVI

---

<sup>9</sup> *Ibid.*, 76.